

УДК 159.9(477)

Наталя Едуардівна МІЛОРАДОВА,

кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки та психології факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ; ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0716-9736>;

Вікторія В'ячеславівна ДОЦЕНКО,

кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ; ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7757-2793>

ЕКСТРЕМАЛЬНА ПІДГОТОВКА – НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОНЦЯ-ПРОФЕСІОНАЛА

Проаналізовано складові екстремальної підготовки правоохоронця-професіонала та визначено доцільність її впровадження в період навчання у виші.

Ключові слова: правоохоронці, екстремальна підготовка.

Розгляду питання екстремальних станів у професійній діяльності присвячено багато наукових робіт та досліджень, що має під собою значне підґрунтя. На сучасному етапі розвитку суспільства екстремальність є невід'ємною рисою багатьох професій, характеристиками якої виступають постійні нервово-емоційні навантаження, перевтомлення, періодично виникаючі стресові ситуації або діяльність в умовах хронічного стресу тощо.

Правоохоронна діяльність відноситься до числа професій підвищеного ризику та характеризується одним з найбільш високих рівнів екстремальності та професійного стреса. За останні роки ці питання розглядали такі науковці як: О. Столяренко, І. Котенев, В. Москалець, О. Тімченко, В. Медведєв, В. Христенко та ін. Екстремальні ситуації в діяльності працівників правоохоронних органів виникають під впливом службових, кримінальних та побутових обставин, а також надзвичайних ситуацій природного, техногенного та біолого-соціального характеру. Кількість такого рода ситуацій в правоохоронній діяльності за останні роки значно збільшилась не тільки в Україні, а й за кордоном. Тому актуальність досліджень у цьому напрямі не викликає сумніву.

За рівнем екстремальності можна визначити такі ситуації:

- нормальні, ті що не мають особливих труднощів та надзвичайних небезпек для людини;
- параекстремальні, тобто близькі до екстремальних; такі, що викликають у людини сильне внутрішнє напруження та призводять до невдач;
- екстремальні – характеризуються надзвичайно високим рівнем напруження, наслідком якого є зрив дій та небажані результати;
- гіперекстремальні, такі, що викликають внутрішнє перевантаження організму, наслідками якого може бути як руйнування звичної поведінки особи так й негативні зміни у її психічному стані [1].

Проведений аналіз літератури свідчить, що у питанні визначення екстремальності виокремлюється два підходи. Так, значна частина науковців обмежують поняття екстремальних умов тільки гострими моментами у небезпечних ситуаціях, інші (особливо психологи та юристи) розширюють це поняття, включаючи до нього також особливі психічні та емоційні стани. Але це не всі аспекти екстремальності правоохоронної діяльності. Вона заключається і в тому, що всі оперативно-службові дії правозахисників розгортаються у сфері застосування заборонних норм права та пов'язані із антисуспільною та злочинною поведінкою. Тому, на наш погляд, у всіх підрозділах сучасної поліції та інших силових структурах необхідно ввести екстремальну підготовку, яка б складалась із таких елементів:

- екстремальна обученість;
- морально-психологічна підготовка до дій в екстремальних умовах;
- екстремальна розвиненість;
- психологічна реабілітація, після виходу із екстремальної ситуації.

Екстремальна обученість працівника повинна включати:

- знання головних рис можливих екстремальних ситуацій, виникаючих труднощів та способів їхнього подолання;
- наявність вміння та навичок застосування зброї, спеціальних засобів та бойових прийомів;
- володіння навичками групових дій вирішення задач в екстремальних умовах;
- наявність навичок забезпечення особистої безпеки;
- володіння технічними вміннями застосування психологічних прийомів.

Морально-психологічна підготовка до дій в екстремальних умовах – це окремий компонент загальної морально-психологічної підготовки, що забезпечує високоморальну поведінку працівника при зіткненні із різними труднощами служби та складається з:

- вірності професійному обов'язку за будь-яких обставин в екстремальній ситуації;
- вірності товариському обов'язку при виконанні дій в складі групи;
- вміння та навичок мобілізувати сили і можливості; керування поведінкою у ситуаціях підвищеного ризику.

Екстремальна розвиненість характеризується високим рівнем розвитку якостей, що забезпечують успішність дій:

- вольові якості (цілеспрямованість, мужність, сміливість, відповідальність, рішучість та ін.);
- професійно-психологічна стійкість;
- пізнавальні якості (спостережливість, швидкість мислення, кмітливість та ін.);
- фізичні якості (сила, швидкість, витримка, спритність та ін.).

Психологічна реабілітація, після виходу із екстремальної ситуації

- психодіагностика психічних станів працівників, які повернулися після участі у виконанні професійних задач в екстремальних умовах;
- відновлення нормального психічного стану;
- повернення до виконання постійних службових обов'язків та звичайного стану життя;
- відновлення та підвищення морально-психологічного стану;
- формування готовності до вирішення нових професійних завдань.

Таким чином, здійснення кваліфікованої підготовки правоохоронців до вирішення різноманітних екстремальних ситуацій повинно стати одним із напрямків формування професіоналів-правоохоронців.

Список бібліографічних посилань

1. Столяренко А. М. Екстремальная психопедагогика. М., 2002. 235 с.
2. Котенев И. О. Постстрессовые состояния как управленческая проблема в коллективах с повышенной степенью профессионального риска. *Мир психологии*. 1998. № 2. С. 57–62.

Одержано 03.03.2017

Проанализированы составляющие экстремальной подготовки правоохранителя-профессионала и определена целесообразность ее внедрения в период обучения в вузе.

Ключевые слова: правоохранители, экстремальная подготовка.

УДК 159.9:378.635.5(477)

Наріне Аргентівна МІКАІЛОВА,

слухач магістратури Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Ірина Володимирівна ЛАМАШ,

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ

САМОРЕГУЛЯЦІЯ ЯК РЕСУРС ЖИТТЄСТІЙКОСТІ КУРСАНТІВ З РІЗНИМ ДОСВІДОМ ВІЙСЬКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проаналізовано взаємозв'язки компонентів життєстійкості та саморегуляції курсантів з різним досвідом військової діяльності. Досліджено специфіку життєстійкості та саморегуляції.